

**SYMPOSIUM 20 JAAR RAAP
EENHOORN AMERSFOORT
26 MEI 2005**

LEZING OVER

***DE VERHOUDING TUSSEN
OVERHEID, MARKTWERKING EN
PRIVATISERING***

**PROF DR J.G.A. VAN MIERLO
HOGLERAAR OPENBARE FINANCIËN
FACULTEIT DER ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN EN
BEDRIJFSKUNDE
UNIVERSITEIT MAASTRICHT**

1. Inleiding

1. Markt en Overheden zijn alternatieve institutionele arrangementen:

-markt: coördinatie van economische beslissingen door prijzen → RUIL

-overheid: coördinatie van economische beslissingen door budgetten → OPDRACHTEN.

2. Belangrijk onderscheid:

a. Op de markt zijn besluitvorming, consumptie en betaling in één en dezelfde hand gecombineerd: die van de consument!

b. In de publieke sector zijn deze drie onderdelen van elkaar gescheiden:

* beslissingen over publieke voorziening door gekozen politici: wie beslist?

* consumptie van publieke voorzieningen door beleidsconsumenten: wie heeft profijt?

* financiering van publieke voorzieningen door de belastingbetalers: wie betaalt?

c. deze splitsing is fataal: rationele kosten-baten berekeningen en individuele optimalisatie zijn niet mogelijk.

2. Marktfalen en Overheidsingrijpen

1. In theorie leidt de markt tot een efficiënte allocatie van schaarse hulpbronnen:
 - Model van Volledige en Volkomen Mededinging (VVM);
 - Pareto-optimaliteit;
 - Marginale Pareto-voorwaarden;
 - Overall-voorwaarde.

2. Technische kenmerken van Model van Volkomen Mededinging en Theorie van Marktfalen:
 - onvolledige informatie;
 - onvolkomen concurrentie;
 - kunstmatige monopolies;
 - dalende kosten en schaalvoordelen;
 - natuurlijke monopolies;
 - beschikbaarheidsnut;
 - externe effecten;
 - zuiver collectieve goederen.

3. Consequentie:
 - inefficiëntie en suboptimale allocatie.

3. Vervolg Marktfalen en Overheidsingrijpen

4. Conclusie: startpunt voor overheidsingrijpen in het marktproces:

- correctie van de markt;
- aanvulling op de markt;
- vervanging van de markt.

5. Concept van 'Werkbare Mededinging'

4. Economische Theorie van Collectieve Goederen

1. Twee technische kenmerken van goederen zijn relevant: uitsluitbaarheid en rivaliteit!

2. Combinatie van beide kenmerken in matrix leidt tot volgende TYPOLOGIE van goederen en diensten:

		Uitsluitbaarheid van consumptie	
		Hoog	Laag
Rivaliteit in consumptie	Hoog	1. <i>Individuele goederen</i> Brood en Boter	2. <i>'Common pool resources'</i> Water, Energie, Natuur, Milieu
	Laag	3. <i>Club of Tol-goederen</i> Wegen, Bruggen, Zwembaden, Telefoonnetwerk, Infrastructuur	4. <i>Collectieve goederen</i> Defensie, dijken, Rechtsbescherming

5. Uitwerking

1. Enkele Voorbehouden:

- theoretisch onderscheid naar technische kenmerken:
- geen directe consequenties voor specifieke voorzieningen;
- geen directe beleidsconsequenties voor institutionele arrangementen;
- individuele/collectieve goederen versus private/publieke goederen.

2. Individueel/collectief: betreft technische kenmerken; privaat/publiek verwijst naar voorzieningswijze. Dat is niet hetzelfde!

3. Gemengde categorieën 2 and 3 veroorzaken grote analyse- en beleidsproblemen!

6. Vervolg uitwerking

4. Categorie 2: 'COMMON POOL RESOURCES' ofwel 'GEMEENSCHAPPELIJKE GEBRUIKSGOEDEREN':

- hoge rivaliteit maar lage uitsluitbaarheid;
- gezamenlijk aanbod ('jointness of supply');
- zou vanuit economisch perspectief moeten worden geprijsd: $MK > 0$;
- kan vanuit technisch perspectief niet worden geprijsd;
- technologische ontwikkeling kan prijsprobleem in de toekomst oplossen (vergelijke elektronische tolheffing!).

5. Categorie 3: TOL- OF CLUBGOEDEREN

- lage rivaliteit maar hoge uitsluitbaarheid;
- ondeelbaarheid, constante kosten en schaalvoordelen;
- kan vanuit technisch perspectief worden geprijsd;
- moet vanuit economisch perspectief niet worden geprijsd: $MK = 0$;
- andere financieringswijze? (belastingen);
- maar: problemen bij bereiken capaciteitsgrenzen;
- stijgende congestiekosten: $MK > 0$;
- congestiekosten als aangrijppingspunt voor prijzen?

7. Overheidsfalen: het Public Choice-perspectief

1. Vraag: doet het de overheid het dan apriori, automatisch en altijd beter dan de markt? Welnee!
2. Overheid is ook niet per definitie efficiënt: overheidsfalen in de voorziening van publieke goederen!
3. Theorie van 'Overheidsfalen':
 - overbodige en stijgende kosten (X-inefficiency);
 - 'interne effecten': ontwikkeling van interne standaarden en eigen organisatiedoelstellingen;
 - afgeleide externe effecten van overheidsinterventie;
 - ongelijke verdeling van machtsposities/privileges.
4. Gevolg:
 - overheidsinterventie kan ook leiden tot inefficiënte allocatie van hulpbronnen!
 - terug naar de markt?

6. Alternatieve Arrangementen

1. Er is meer tussen over hemel en aarde, en tussen overheid en markt!
 - geen tweedeling;
 - geen bi-polaire tegenstelling;
 - gemengde arrangementen!

2. Onderscheiden elementen van voorzieningswijzen:
 - ARRANGEMENT: wie stelt ter beschikking?
 - PRODUKTIE: wie doet de produktie?
 - BETALING: wie betaalt de produktie?
 - CONSUMPTIE: wie neemt consumptiebeslissing?

3. Verschillende vragen leiden tot verschillende antwoorden in verschillende concrete gevallen: er is geen unieke oplossing!

4. Deze analytische aanpak levert op:
 - een complex en reaaltypisch kader;
 - voor institutionele arrangementen;
 - voor de voorziening van goederen en diensten.

7. Uitwerking voor Archeologie

Archeologisch erfgoed is zuiver collectief goed (type 4!)

Waarborging van collectief belang

Particuliere bedrijven in de markt:

- winstoogmerk als richtsnoer
- certificering
- toezicht
- concurrentie

Concurrentie OP of OM de Markt?

Belang van Aanbestedingsprocedure

Wie betaalt?

Van Subsidierelatie naar:

Opdrachtnemer-Opdrachtgever relatie!

Er is maar één criterium: wat werkt beter?

Kan de Markt voor Archeologie worden georganiseerd?-

Gereguleerde Concurrentie en
Gecontroleerd Marktmechanisme

Twistpunten?